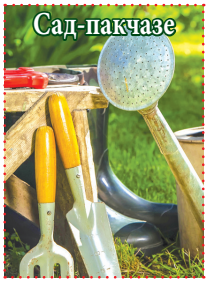

10-шо лаштык

Мöнгысö ферме

ПЫСТЫЛ МОЛАН ЙОГА?

Вольык

14-ше лаштык

АВА ДЕЧ ВОЖЫЛМАШ – КАСАРЫДЫМЕ СУЛЫК

Акше эрыкан

36-шо (802) №

2019 ий 19 сентябрь, изарня

СУРТ ПЕЧЕ

12+

2001 ий февраль годсек лектеш

ОЙ-КАҢАШ АРШАШ

Ыштыш-кучыш келшыше – шӱм-чон куана

Мланде пашам йöратыше-влак

15 сентябрьыште Сеҥымашын XXX идалыкше лӱмеш тӱвыра полатыште «Садовод ден пакчазе-влакын кечышт» выставке-конкурсыш ятыр еҥ чумырген. Тиде пайремым Йошкар-Ола администрацийын тӱвыра пӧлкаж ден оласе ветеран-влакын ушемышт эртареныт. Пайремыш 50 утла пакчазе ушнен. Эн ончыч Кугу Отечественный сарын участникше ден тылын труженикше-влакым саламленыт. Ты кечын концерт программым «Сударушка» ден «Дубравушка» ансамбль-шамыч ямдыленыт. Нунат шке садышт гыч тӱрлӧ пакчасаскам конденыт. Теве тул гай тӱсан кавун, ойыртемалтше кабачок, сылне пеледыш… Икманаш, шыже поянлык деч шинча шарлен.

М.Скобелевын фотожо

«Мисс Фазенда» Т.Карандаева ден «Мистер Огород» В.Михеев

Умбакыже 8-9-ше лашт.

Марий Эл ЦИК-ыште

Иктешлымаш дене палдареныт

16 сентябрьыште Марий Элын Рӱдӧ сайлымаш комиссийжын 125-ше заседанийже эртен.

ТУШТО ончымо тӱҥ йодыш Марий Элын шымше созыв Кугыжаныш Погынышкыжо депутат-влакым сайлымашын иктешлымашыже лийын. Тудын дене Марий Эл ЦИК председатель Ирина Татаринова палдарен. Избиратель-влакын списокышкышт пуртымо 539345 еҥ гыч сайлымашке 188918 еҥ, тидыже тӱрыс налмаш гыч 35 % лиеш, ушнен.

Сайлымашын иктешлымашыж дене келшышын, политический партий-влаклан мыняр мандатым пуымо шотышто сӱрет тыгай:

«Единый Россий» – 6;
КПРФ – 4;
ЛДПР – 2;
«Справедливый Россий» – 1.

Л.КАМАЛЕТДИНОВА

Фестиваль

Режиссёрлан – кумда корно

Тений кеҥежым Марий Элыште уремысе кино тӱнямбал фестивальын кажне ийын эртаралтше этапше лийын.

ЧЫЛАЖЕ тудо кундемыштына 42 олам, ял ден селам авалтен. Кӱчык жап кайыше эн сай фильмым ончаш да йӱклаш калык фестиваль площадкылаш кумылын толын.

Тенийысе тиде мероприятий 1100 ола ден ялым авалтен. Иктешлымаш октябрьыште лиеш. «Калык сеҥышылан» ик миллионат 500 тӱжем теҥге окса премийым кучыктат.

Тыгай фестиваль ончыкылык виян режиссёрым ужаш йӧным ышта. Мутлан, 2015 ийыште сеҥышыш лекше самырык еҥ Алексей Нужный 2018 ийыште «Я худею» фильмже дене куандарен.

Г.КОЖЕВНИКОВА

Калык календарьым лышташлен

19 сентябрь (изарня). Катлыше тылзе *– Презе шӱдыр палыште. Тиде чапле лектышан шӱдыр пале (Вож кече). Велын, йоген кодшо, кошкышо, нӧшмым погаш келшыше кече.* Аралаш пыштышаш вожсаскам кӱнчен лукман. Батун-шоганым теплицыш луктын шындаш йӧнан кече. Кушкыллан ешартыш кочкышым пуаш тарванышман. Телылан нӧшмым ӱдаш, шынден кодаш йыраҥым ямдылаш тӱҥалман. Пушеҥге, вондо тӱҥыш вӱдым шаваш ок темлалт, компост орам ямдылыман.

Вожсаска, шоган дене шукемше икияш да шукияш пеледышым шындаш келшыше кече. Розам да вож дене шукемше моло пеледышым аралаш пышташ кӱнчен лукман. Лишыл кечылаште кушкыл вож турасе мландым пушкыдемдаш ок йӧрӧ.

Садыште тӱрлӧ шукшкопшаҥге, чер деч аярым шыжыктыман. Пуаҥше, черле, нугыдемше укшым шуэмден пӱчкедыман, газоным тӱредман. Кусарен шындышаш емыж-саскам пуышо самырык пушеҥгым, вондым ик вер гыч весыш шындаш, ешартыш кочкышым пуаш келшыше кече.

Емыж ден пакчасаскам консервироватлаш, кылмыкташ, кошташ, ковыштам шинчалташ, сокым, аракам шындаш, эмлык кушкыл вожым кӱнчен кодаш йӧнан жап.

Калыкыште ты кече Михаилын кечыж семын палыме. Лачшымак таче тудо мландымбак вола да осал вийым поктен колта, манынат. Кресаньык-влак ты кечын пасу пакча пашам ыштен огытыл, Юмо наказатлыме деч шеклаленыт. Таче кече деч вара икымше кылмыктышым вучаш тӱҥалыныт. Эскерен шогышо-шамыч кечын 5 шагатлан кӱчыкеммыжым шижыныт. Тылеч вара кастене эр пычкемышалташ тӱҥалеш, да кавам чӱчкыдын сур пыл леведеш.

Ты кече дене кылдалтше моло пале ден йӱла

✓ Михаил кечылан кече онча – кукшо шыже кужун шогаш тӱҥалеш.

✓ Эрдене покшым нугыдын возын – луман, поранан телым вученыт.

✓ Вишне лышташ йоген пытымешке, лум кеч-кунар возеш гынат, шулен пыта.

✓ Шопке лышташ мландыш «чурийже» дене камвозеш – теле йӱштӧ лиеш, а кумык велеш – леве теле шогаш тӱҥалеш.

✓ Таче игече леве – шыже кужу лиеш.

✓ Ты кечын пушенге лышташыште пӧрш кия – ончыкылык теле йӱштӧ да луман лийшаш.

✓ Эрдене тӱтыра вола – леве игече кужун шогаш тӱҥалеш.

✓ Михаил кечын чодыраш емыжлан коштын огытыл, осалым вашлияш лиеш манын шеклаленыт.

✓ Кастене каваште пыл ошалге-кандалгын коеш – лишыл кечылаште игече ваштальтеш.

✓ Куэ лышташ таче марте тӱрыс йоген пытен огыл – теле йӱштӧ лиеш.

Р.ЧЕПАКОВА ямдылен.

Телылан кызыт ямдылалтман

Саскам погымеке, КУГЫМӦРЛАН мом «пукшаш»?

Мучаш. Тӱҥалтышыже 35-ше №-ан газетыште

Ты жапыште кугымӧрым виянгдыме чапле ешартыш кочкыш – нуж раствор.

Тыгыдемдыме нужыш леве вӱдым опталман, 1 сутка шинчыктыман, йырангыш шавыман. Кушкылым пӱчкедыме але шуэмдыме деч вара марганцовкым ешарыме леве вӱд дене обработатлаш лиеш. Ошалге-ал растворым кушкылын чыла ужашыжым ик семын нӧртен шыжыктыман. Вара ӱмбакыже шаршокте гоч колтымо ломыжым шавыман. Тыгай обработкым 2-3 кече гыч эше ыштыман.

Комплексный минеральный ӱянгдышат чапле ешартыш кочкышлан шотлалтеш. Шукыштын пакет ӱмбалнышт «Кугымӧрлан», «Изимӧрлан» манын возымо.

Ремонтантный кугымӧрымат тыглай семынак ӱянгдыман. Кенеж мучко кок, а шуэн – кум ганат саскам пуымыж дене ойыртемалтеш. Садлан, июньышто – икымше гана лектышым погымо деч вара, августуст кыдалне кокымшо гана кугымӧрым пукшымо нерген ончылгоч шоналтыман. Уэш пеледалтмыжым виянгдаш манын, эн ончыч тошто лышташшамычым корангдыман. Вара кажне кушкыл йымак ӱянгдышым шавыман. Тидлан 25 г сернокислый аммонийыш 25 г суперфосфатым, 30 г сернокислый калийым ешарыман, сайын варыман да 1 кв. м кумдыкыш вичкыжын шавыман.

Терысан вӱдат (1 ужаш вӱдлан – 5 ужаш ушкал терыс) чапле ешартыш кочкыш лиеш. Йырангыш растворым шавыме деч ончыч мландым вӱдыжтарыман, вара 1 кв. м кумдыкыш 10 л вишкыде терыс вӱдым шавыман.

Саскам пуымыж деч вара кайык терыс настойымат (1:15 ужаш) кучылташ пайдале. 1 кв. м кумдыкыш 5 л вӱдым шавыман. Саскам пуышо кушкылыш вӱдым шаваш мондыман огыл. Йырангыш арняш 2 гана леве вӱдым оптыман.

Кусарен шындаш лакым кӱнченда?

Пагыт паша

КУСАРЕН шындышаш кушкылым октябрьыште пакчаш шындаш манын, емыж да саскан самырык пушенгылан, вондылан лакым ончылгоч, сентябрь кыдалнак, ямдылыман. Лышташ велын пытыме деч вара кӱрыштатлтше, сусыргышо, чал лупс дене авалталтше укшым корангдыман да 20 сентябрь гыч 10 октябрь марте самырык кушкылым пакчаш кусарен шынден шуктыман.

Пӱчкын корангдыме черле укш мучашым йӱлалтыман. Саскан вондым, энгывондо деч молыжым (укш мучашым корангдыме телым сайын илен лекташ полша), пӱчкедыман огыл. Шукемден шарлаш шемшоптыр, пуншоптыр да моло кушкыл укш ӱмбак рокым кӱжгӱн шавалтен, тудым петыралаш лиеш. Тидым шошымак ыштен кодымо гын, сентябрь мучаште вожым колтышо самырык укшым (20 см деч кӱчык лийшаш огыл) вес вере кусарен шындаш лиеш. Начаржым кушкаш кодаш кӱлеш. Йӱштым начарын чытыше энгывондо укшым сентябрь мучаште шижынрак кадыртыман да радам мучко пошкудо кушкылыш вичкыж кандыра дене лушкыдын кылден кучыктыман.

Тӱрлӧ чер, копшанге деч профилактике семын вондыш лушкыдо (1 процентан) бордоский вартышым шыжыктыме кушкылым палынак виянда.

Йодмыда почеш

Тынарак пайдале мо?

Шукерте огыл остановкышто автобусым вучен шогымына годым пошкудем активироватлыме шӱйын пайдалыкше нерген каласкалыш. Тудым колыштын, изиш гына вуем ыш савырне – тиде изи шем моклака тынар пайдале улмаш! Ынде шонем, пошкудем чыным ойлыш але шоям ыштыш…

Н.ШИРЕЕВА

Волжский район

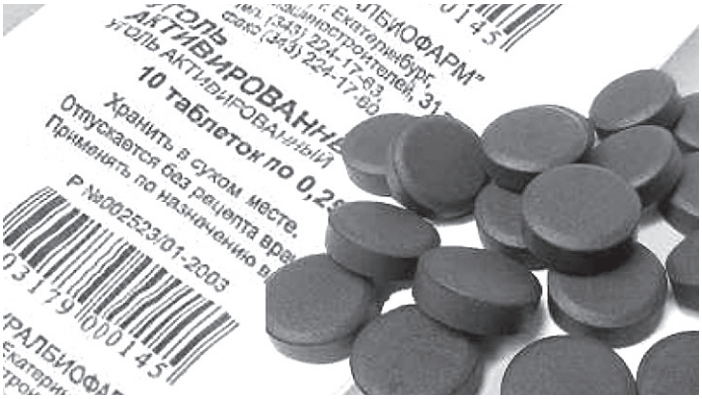

Пайдаже уке гын, активироватлыме шӱйым огыт ужале веле огыл, огытат ыштен лук ыле.

1. Айдеме суткаште кокла шот дене 14 гана газым луктеш. Тиде нормылан шотлалтеш. Но мӱшкырым садак пӱтыра, корштарен овартара гын, тиде ситыдымаш деч активироватлыме шӱй полшен сеҥа. Шымлымаш рашемден: препаратым кочмо деч ончыч йӱаш гын, шолыш погынышо газ палынак шагалемеш.

2. Вӱрыштӧ осал холестерин нормо деч шуко гын, шӱм-вӱргорно чер дене черланен кертме лӱдыкшӧ кок пачаш кугу. Ик шымлымаш онччыктен: активироватлыме шӱйым 1 тылзе жапыште кечеш 3 гана 8 г дене йӱшӧ пациентын осал LDL-холестеринже 41 процентлан шагалемын, а сай HDL-холестеринже 8 процентлан ешаралтын. Тыгодым тазалыкшылан нимогай зиян лийын огыл.

3. Верге кече еда 115-140 л вӱрым эрыкта, тыгодымак 1-2 л шондым ыштен луктеш. Но сакырым, шинчалым, янлык ден вольык белокым, коям да консервантым кочмылан кӧра верге черланен кертеш. Тидын деч мочевине ден шондо кислотам лукшо активироватлыме шӱй сайын полша.

4. Коклаштына кочкыш дене аяргыдыме еҥже укеат, очыни. Тыгай годым укшичме, пушкедме, мӱшкыр корштымо деч аралыше ик эн сай препарат – адакат активироватлыме шӱй.

5. Лавыра ден коя шӱргӧ коваштысе рожлам петырат да чурийым шоҥгемдат. А эрыктыше чыла гаяк средствыште химий шуко. Активироватлыме шӱй рожла гыч лавыра ден коям магнит семын шупшын луктеш, коваштым эрыкта да пушкыдемда.

6. Тиде препарат ӱпланат пайдале: токсиным, лавырам да коям луктеш. Экологий велым осал химикатан шампунь дене таҥастарымаште активироватлыме шӱй – чылт натуральный средстве.

7. Шергакан процедурым эртыде, пӱйдам ошемдынеда мо? Тугеже тудым активироватлыме шӱй дене арняште 2-3 гана эрыктыза.

8. Умша кӧргӧ гыч йыгыжге ӱпш лектеш? Тыштат активироватлыме шӱй полшен кертеш. Тудо умша кӧргым свежаҥдымыж деч посна эше кислота-щёлочь балансым шотыш конда, тидын дене пӱй ден пӱйшылым шуко бактерий да чер деч арала. Пӱйдам шӱй дене эрыктыза: ида лӱд, препарат тамдыме да вӱд дене тӱрыснек мушкылтеш.

9. Активироватлыме шӱй коваштым саемдымыже, ӱпым йылгыжтарымыже, пӱйым ошемдымыж дене веле огыл, тыгак организмым самырыкештарымыж дене шергакан. Тиде препаратым жапын-жапын йӱаш гын, организм орган-влаклан зияным ыштыше, клеткылам локтылшо, капкылым шоҥгемдыше токсин да шлак деч эрна.

10. Кастене пайремыш тарваненда, а эрдене орвуян кынелаш кӱлеш гын, мокмыр ынже орландаре манын, спиртан напитке деч ончыч активироватлыме шӱйым йӱза.

11. Ме кызыт пестицидан пакчасаска ден емыж-саскам, кушкаш полшышо гормонан шылым кочкына, химиян вӱдым йӱына. Тиде шӱкшак кочкышым шулыктарыше системыш погына да пуалше черлан амалым ышта, вийым налеш. Тидымак шотыш налын, организмым активироватлыме шӱй дене эрыкташ кӱлешан.

«ТАЗАЛЫК» ЛАШТЫКЫШТЕ ТЕМЛЫМЕ РЕЦЕПТ ДЕНЕ

Мужыр лаштыкым М.ИВАНОВА

Тергеныт – полша

Пӱйшыл пеҥгыдемеш

«Сурт-пече» газетым лудшо-влакым гингивит деч утлымо йӧнем дене палдарынем.

ТИДЛАНЖЕ шӱмлымӧ кушкыл панга-влак кӱлыт. Мыланем пӱнчӧ воштыр утларак келшыш.

Шӱмлымӧ пушеҥге паҥгам мушса да кечыште 2 гана пурза. Кок тылзе гыч пӱйшылда палынак пеҥгыдемеш, вӱрат йогымым чарна гаяк.

Мый гын тиде процедурым кушкыл паҥгам эркын пурмо дене тӱҥальым. Онычшо тидым пел минут дене ыштышым, вара эмлалтме жапым 2 минут марте шуйышым. Кок арня гыч пӱнчӧ паҥгам чотак пураш, тыгодымак оҥылашем шолашке-пурлашке, шеҥгекеончыко коштыкташ тӱҥальым. 1,5 тылзе гыч тиде процедурыш эше ик упражненийым ешарышым – паҥгам пӱем дене пурлын ишыктышым да кидем дене умшам гыч лукташ тӧчымӧ гай шупшым.

Е.СЕРГЕЕВА

Звенигово район

Кӱлеш лийын кертеш

Шылыж коршта гын

• Ик кормыж тыгыдемдыме матрушкаш 0,5 л кечшудо ӱйым темыза, 10 шагат шинчыктыза да шӱрыза. Ямде ӱйым тургыжландарыше верыш йыгыза.

• 1 кугу совла порошок гай лиймеш тыгыдемдыме умла пӱгыльмым 1 кугу совла сӧсна коя але шӱшмӱй дене варыза да корштышо верыш йыгыза.

• Остеохондроз деч сай компресс – кӱчымӧ пареҥге да мӱй вартыш. Тёркеш нӱжымӧ 1 ужаш пареҥгым тынарак мӱй дене йӧрыза да тургыжландарыше верыш 2 шагатлан пыштыза.

Кушкыл эмла

Вӱдшудо шӱкшудо огыл…

А ПАЙДАЛЕ вещества клат! Тудо (мокрица) поснак С, Е да К витамин-влаклан поян. Кушкылышто тыгак кӱртньӧ, магний, вӱргене, кобальт гай минерал ден фитонцид-шамыч улыт.

Вӱдшудо пуалшым шӧра, микробым пытара, цинга деч арала, шекш ден шондым луктеш, вӱргорно давлениймым волта, вегетососудистый дистонийым, шӱмым эмла, шинча пӱсылыкым саемда. Кугезе коча-кована-влак кушкылын свежа сокшо дене мокш ден вергым, щитовидный тум, геморройым, шӱргыш лектедыше чӱнчам эмленыт.

Кушкыл сокым жапын-жапын йӱаш гын, вуй коршмо, аздаралтме, нойымо деч утлаш, тыгак вуйушым саемдаш лиеш. Сокышто улшо Е витамин шоҥгеммым эркыштара, вӱргорным эрыкта да саемда, организм гыч осал веществам лукташ полша. Тидланже вӱдшудо сокым кечеш 3 гана 0,5 стакан дене кочмо деч ончыч йӱаш да тиде йӧн дене кеҥеж мучко, 3 тылзе, эмлалташ кӱлеш.

Нӧргӧ шудым салатыш ешараш пайдале. Кушкылым шапашлашат келшен толеш. Тидланже тудын мланде ӱмбалнысе ужашыжым пеледмыж годым погыман да 40 градус деч шокшо огыл ӱмылан верыште коштыман. Ямде сырьём йытын мешакыште але петыртышан янда, пу йоҥгытышто кучыман. Телым вӱдшудо порошокым чыла кочкышыш ешараш лиеш.

Региональная Общественная Организация содействия гражданам в избавлении от зависимостей Республики Марий Эл*
* алкогольной и табачной зависимости
• НАРКОЛОГИЯ
за 1 сеанс, анонимно.
Сеанс проводит
психиатр-нарколог ЗАХАРОВ В.Н.
6, 12, 20 и 26 октября.
Наш адрес: г. Йошкар-Ола,
ул. Красноармейская, 21
(остановка «Аптека № 1»).
Тел.: 56-57-11, 40-12-90, 89297331290 сот.
Проконсультируйтесь со специалистом о возможных противопоказаниях.
Реклама.
Лиц. № ЛО-21-01-000269 от 11.03.2009 г.

ПАЙДАЛАНЫМЕ ДЕЧ ОНЧЫЧ ВРАЧ ДЕНЕ КАҤАШЫЗА.

ямдылен. Тел.: 49-55-11

ПАЗАР АК

Йошкар-Оласе рӱдӧ пазарыште кызыт утларакше олмам, грушым, пареҥгым, пеледыш аршашым, турнявӧчыжым налаш темлат. Поҥгым, киярым, помидорым ужалыше-шамычат эше вашлиялтыт.

Тиде арнян кочкыш ден сатулан ак тыгай

Свежа пареҥге (1 кг) –	12-14
Свежа ковышта (1 кг) –	20
Шоган (1 кг) –	30-35
Йошкарушмен (1 кг) –	20
Кабачок (1 кг) –	20-35
Баклажан –	40-45
Помидор (1 кг) –	30-60
Шке пакчаште куштымо помидор (1 кг) –	80
Кияр (1 кг) –	45-60
Шке пакчаште куштымо кияр (ик тӱшкаже) –	40
Тамле пурыс (1 кг) –	40-55
Чеснок (1 кг) –	150-200
Курезе (3 л ведра) –	500
Арбуз (1 кг) –	15-20
Дыне (1 кг) –	50
Кавун (1 кг) –	40
Кукурузо (1 шт) –	10
Олма (шке пакчаште куштымо 1 кг) –	35-50
Грушо (1 кг) –	70-100
Облепихе (1 л ведра) –	150
Пӧчыж (1 л ведра) –	200
Турнявӧчыж (1 л ведра) –	150-200
Мӱй (1 кг) –	430
Шӧр (1,5 л) –	90
Ӱмбал (0,5 л) –	150-160
Торык (1 кг) –	240-260
Нужгол –	220-230
Карака –	120
Калош (мужыр) –	100-300
Носки (5 мужыр) –	100
Тумо выньык –	100-150
Куэ выньык –	70-80
Лӱмегож выньык –	50-80

Арняш ик ганат йӧра...

Мыскара йӧре

але Ойырлышо пӧръеҥым, палдарыше шинчаш перныше койыш

1. Шкенжым гурман семын куча да писын ямдылыме чыла кочкышын: лапшан, шӱрын, пучымышын – акшым пеш сайын шарна.

2. Каныш кечым пашаште, гаражыште, йолташшамыч дене огыл, а икшывыж пелен эртараш тырша.

3. Ватыжлан ончычсо деч палынак шуко оксам пуа.

4. Йӧратыме футболжым ынде эр гыч тӱҥалын кас марте огыл, а вияш трансляций годым веле онча.

5. Кӱлешан ӱзгарже, носкиже, чӱчкыдын чийыме вургемже тыште-тушто пачер мучко кийылтыт.

6. Шӱкшак пакет икте гына огыл, а кумыт деч шукыракат погынен кертеш.

7. Пареҥге шӱмын лу-латвич кече гыч пунышкаш тӱҥалын кертмыжым пала.

8. Арняште ик гана простыньым вес могырыш савыра.

9. Вуй корштымылан вуйым шийше ӱдырамаш деч кораҥаш тырша. Чулым, нойыдымо да весела койышан дене гына кылым куча.

10. Кӱлешан телефон номерым парняж дене кӱварешат возаш тореш огыл.

11. Амалым муаш тӧчышӧ пошкудо ӱдырамашын шоганлан, сакырложашлан, шинчаллан огыл, а пурыслан пурен лекмыжланат нимыняр ок ӧр.

ЙОЛТАШЕМ-ШАМЫЧ дене скайп дене мутланымем ужын, ковам президент дене... телевизор гоч «мутланаш» каен.

***

ИК ӱдырамаш йолташ ватыжлан туныктымо семын ойла:

– Ӱдыремлан киселым шолтымешке, мыят шпагатыш шинчын ом мошто ыле...

Мужыр лаштыкым Р.ЧЕПАКОВА ден

Ончылсакышым ўшталына

Телылан помидор – корейла

Кўлыт:

– помидор,
– 2 кугу тамле пурыс,
– 1 кочо пурыс,
– 6-7 пўй чеснок,
– 1 кугу кешыр,
– 1 кугу совла (курык дене) шинчал,
– 1 кугу совла (курык дене) сакыр,
– 80 мл кушкыл ўй,
– 70 мл 9 %-ан уксус,
– укроп, петрушко.

Тыге ямдылыман: тамле да кочо пурысым чеснок дене пырля мясорубко гоч колтена. Кешырым терко гоч «корейла» семын, олым пырче гайым, ыштен нўжена. Ужар йöр шудым тыгыдемдена.

Ынде чыла тидым ик кугурак атыш пыштена. Тушко шинчалым, сакырым, кушкыл ўйым ешарена да лугена. Пытартышлан уксусым темена, эше ик гана сайын варена. Тиде заливке манмым ик жаплан кораҥден шындена.

Ты жапыште мöҥгыштыда могай помидор уло але кодын, тугайым: ужаргым, йошкаргым але пеле кўшым – налына, мушкына, пелыгыч але ныл ужашлан пўчкедена. Ынде тудым стерилизоватлыме банкылашке заливке дене пырля лончын-лончын оптена.

Банке-влак ўмбаке кўртньö петыртышым пыштена да каструльыш пастеризоватлаш шындена. Вўдын шолаш пурымекше, ик литран банкым 15 минут кучена, луктына, петыртыш дене петырена. Пундашыж дене кўшкö савырена, иктаж-мо дене пўтыралына да йўкшаш кодена.

Помидор – арбуз дене

3 литран банкылан кўлыт:

– помидор,
– арбуз,
– 5 пўй чеснок,
– 3 сельдерей укш але 7 вишне лышташ,
– 2 кугу совла сакырложаш,
– 1 кугу совла шинчал,
– 1 изи совла лимон кислота.

Тыге ямдылыман:

– Помидорым мушкына, зубочистке дене шўтена.

– Арбузым ўмбалже дене пырля але кöргыжым гына кокла кугытан ужаш-влаклан пўчкедена.

– Мушмо да стерилизоватлыме банке пундашке чеснокым, сельдерей укш але вишне лышташым пыштена, ўмбакше помидорым, вара арбузым лончо дене, ате теммешке, икмыняр гана оптена.

– Ынде ўмбакше шолшо вўдым опталына, 7 минут шинчыктена. Жап эртымеке, вўдым ястарена да уэш шолшо вўдым темена.

– 7 минут гыч левыше вўдым каструльыш ястарен налына, тушко шинчал ден сакырложашым пыштена, шолаш пуртена.

– Банкыш лимон кислотам пыштена, ўмбакше росолым опталына да кўртньö петыртыш дене петырена.

ШЫРГЫЖАЛЫНА

МАРИЙ ден ватыже вакшышыште кият. Пöръеҥ кидшым пелашыжын оҥышкыжо пышта да шыман ойла:

– Тый тыгай шокшо улат, мланде гай!

Вашешыже ватыже ойла:

– Тый тиде мландым курал ўдаш от тўҥал гын, арендыш пуэм! Але лизингыш!..

***

ТИЧ темше маршруткыш кова пытартышлан шўкедыл-шўкедыл пура да ойла:

– Кажне кечын тынар шуко еҥ кола, а автобусышто садак калык пытыдыме.

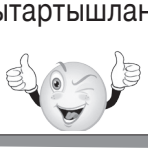

Л.КАМАЛЕТДИНОВА ямдыленыт. Тел.: 49-55-11

Ыштыш-кучыш келшыше – шӱм-чон куана

«Мисс Фазенда» Т.Карандаевам саламлат

Тӱҥалтышыже 1-ше лашт.

МЛАНДЕ ПАШАМ

Йоча-влак – саска дене

ТЕНИЙ кеҥеж шокшо лийын огыл гынат, пакчаште лектыш сай. Садлан выставкыште кажне садовод тӱрлӧ композицийже дене палдарен. Урлыкаш пареҥгым налше-влакат шукын лийыныт. Йошкар-Оласе школла гыч йоча-влак «Экомода» вургем коллекцийым ончыктеныт. Нуно тувырыштым, юбкыштым лышташ да моло арвер дене сылнештареныт. Сеҥыше радамыш тунемше Леонила Печенкина лектын.

Композицийын лӱмыштат пеш оҥай: «Шыже сем», «Фа-соль» (немычпурса гыч ыштыме).

Моло конкурсышто сеҥыше-влак денат палыме лийна. Пакчазе Т.А.Карандаева «Необыкновенное чудо» композицийже дене «Мисс фазенда» конкур-

«Мистер Огород» В.Михеев

Маша ден Даша Бутенинамыт – пакча чучыл «Глаша» воктене

Мужыр лаштыкым М.СКОБЕЛЕВ ямдылен.

Шем саскан пызлыгичке

ЙӧРАТЫШЕ-ВЛАК

Экомода

сышто сеҥышыш лектын. Татьяна Аркадьевна Медведево район Сенькан ялыште ила.

– Ме пеледышым 4 сотык мландыште шындена. А тудо апрель гыч октябрь марте пеледеш, шинчам куандара, кумылым нӧлта. Эн ончыч шошым крокус лектеш гын, шыжым садыште ош хризантеме пеледалтеш. Тений ош хризантеме эше пеледалтын огыл, – умылтара озавате. – Эн йӧратыме пеледышем – георгин. Поснак паркысе процессе, ребекке урлык келша. Тачысе пайремыш сливым («Ренклод», «Золотистая ранняя»), кум сорт (махровый, ошо, канде) сиреньым, олмам конденам. Конкурсыш ушнаш коллегем Г.Михеева таратен.

«Мистер Огород» конкурсышто Медведево район гыч агроном В.Г.Михеев сеҥен. Тудын «Мыйын чапле лектышан пакчасаскам» композицийже воктене калык шуко жап ончен шоген.

Валентин Григорьевич 40 утла урлыкаш пареҥгым кушта. Калыклан Германий гыч «Джелли» урлыкаш пареҥгым налаш темла. Саскаже тӱжвал тӱсшӧ дене ошо, а кӧргыжӧ нарынче. Тиде урлыкым пакчаште ятыр ий шында.

– Тений пареҥге ӱмашсе деч кок пачаш шукырак шочын. Моло саскат: ковышта, кешыр – куандара. У сортымат конденам. Тений кавун веле пеш начар.

Л.Печенина

ПОДПИСКЕ-2020

Пагалыме лудшо йолташ!

1 сентябрь гыч Россий почто отделенийлаште 2020 ийын икымше пелыжлан возалтме кампаний тӱҥалын

Марий кундемыште газетлан возалтме ак:

- **«Марий Эл» (кушкыжмо, кугарня)** (индекс – П3197) – **785,28** тенге
- **«Марий Эл» (кугарня, 24 лашт.)** (индекс – П3214) – **502,44** тенге
- **«Марий Эл» + «Сурт-пече»** (индекс – П3213) – **1021,80** тенге
- **«Сурт-пече»** (индекс – П3205) – **484,26** тенге

Рекламе шотеш

Авторын фотожо. **Тел.: 49-55-11**

Суркайык ончышо кажне еҥ чывын пуным, пыстылым йоктарымыжым раш ужын. Тиде пӱртӱсын законжо, тудым нигузе от ваштальте. Чыват, агытанат чараҥыт. Чыве талукышто ик гана пунжым йоктара. Тиде кеҥежымат, тыгак шыжымат, октябрьыште, лийын кертеш. Тыге, манмыла, тошто дене чевeрласат, у пуным, пыстылым погат.

Пыстыл *молан йога?*

ЧЫВЕ эн ончычак пуным вуйышто йомдараш тӱҥалеш, вара – ӱлыкыла, ӧрдыжтӧ да эрдыште, пытартышлан поч пун йомеш. Тидым ужын, суркайыкым чаманенат колтет. Чывым ончаш гына тӱҥалше южо еҥ чаманен шоналта: чывылан тӱжваке лектын кошташ келыштарыме кумдыкышто пуйто пун кӱпчыкым пудештарыме.

Пӱртӱс могырым ончалаш гын, чыве пуным йоктара – тугеже сай гына. Вет тиде пагытыште тукымым шарыше органвлак каналтат. Чывын, пуным йоктарымыжым чарнымеке, тӱжвал тӱсыштыжӧ кугу ойыртем шижалтеш. У «ужга» пуйто йылгыжеш гына. Муным мунчышо чыве вужга шар гай коеш, пыстыл йымалсе пун коваштым леведеш, петыра да тудым мардеж, йӱр да йӱштӧ деч арала.

Южгунам агытан утларак чулым лиеш, кӱчшӧ да шаклякаж дене чывын шӱйжӧ воктене чараҥда. Эсогыл коклан вӱрат лектеш. Тидым мунчышо чывын сезон пагытыште пуным йомдарымыж дене лугымо ок кӱл.

Чыве пуным тыгак стресс да пӱктымыж годым йоктарен кертеш. Тидат пуным йоктарыме жап толын шуын манаш амалым ок ыште. Чывиге-влакат кушмышт годым пуныштым йоктарен сеҥат.

Тидым палемдыман: кажне чыве тӱрлӧ жапыште пунжым йоктара. Суркайыкда шуко гын, тиде пагыт кум тылзе мартеат шуйнен кертеш. Идалыкаш самырык чыве-влак сайын пукшымо годым кум арня жапыште пуныштым йоктарат. А теве шоҥго суркайыкын тидыже кок тылзе марте палдырна. Сай урлык чыве-влак, мутлан, утларак кужу жап пуныштым йоктарат.

Мучашыже лиеш

Шиныште давлений *могай лийшаш?*

Автомашинам виктарышылан

Машина оза-влак компрессорым чӱктымӧ годым автошколышто тунеммым шарналтат: оравашке южым 2,0 атмосфер марте тулаш кӱлеш. Чынак, шкенан элыште кодшо курымын индешлымше ийлаштыже лукмо 13 дюйм ораван машина-влаклан тидыже келшен толеш. Но пытартыш жапыште машинам лукмаште шуко ваштальтыш лийын. Чылажым шижын, умылен, пален мошташат ок лий.

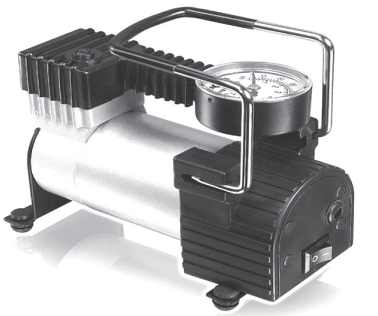

КЫЗЫТ мемнан элысе рынкыште пеш шуко тӱрлӧ орава ден шине-влак ужалалтыт. Нуно тӱрлӧ машиналан палемдалтыныт, кучылтмо годым келшыше условий кӱлеш. Мутлан, ик тӱрлӧ шиныш южым утыждене тулымо годым протекторын геометрийже йомеш. Весышт, мӧҥгешла, изи давленийым огыт йӧрате, утларак чот йыгалтмылан кӧра шинын ӱмбал лончыжо пыта.

Но кушеч тыгай ойыртемжым пален налаш, кушто лудаш? Ты шотышо автомашинам лукшовлак лӱмынак шпаргалкым ямдыленыт. Тушто тиде але тудо ораван ойыртемжым возымо. Тыгай шпаргалкым машина кузовыш пеҥгыдемдыме. Тудым омса стойко турашке але бензобакын люкшо воктеке пижыктыме. Таблицым лак лончо дене петырыме. Сандене тудо автомобильым кучылтмо чумыр жаплан аралалт кодеш.

Правил семын, R16 ораван машиналаште ончыл шиныш южым 2,2 атмосфер марте тулат. Шеҥгел оравашке нагрузко могай улмо дене кылден тулат. Машинашке ныл пассажирым шындыме да эше грузым оптымо гын, шиныш южым 2,4 атмосфер марте тулат. Салоныштo еҥ-влак шагалын улыт гын, давлений таблицым ончен ышталтеш.

Чыл тидым шотыш налаш гын, машина дене кудалме годым топливе ятырлан аныклалтеш, южыш амырчык шагалрак лектеш, логалеш. Машинашке мыняр пассажирым да багажым налшашым шотлен, водитель ораваште южым шагалемден але шукемден кертеш.

Мучашыже лиеш

Мужыр лаштыкым

Палаш уто огыл

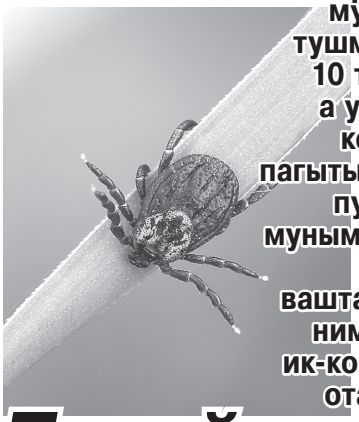

Варроатоз пудий – мӱкшын ик эн осал тушманже. Ава пудий 10 тылзе марте ила, а узо – улыжат 5-15 кечым. Ава илыме пагытыштыже 40 тукым пудий шочшашлык муным пыштен кертеш. Мӱкшызӧ тудын ваштареш ок кучедал, нимом ок ыште гын, ик-кок ийыште пӱтынь отаржым йомдарен кертеш.

Пудий – шучко тушман

АВА пудий караш рожыш тулигым печатлыме деч ик-кум кече ончыч пура, тушко кум-вич муным пышта. Икымше муно гыч утларакше узо шочеш. Узо пудий мӱкшын гемоллимфыжым ок коч, ок йӱ. Тудын задачыже – шочшо ака ден шӱжар-влакым тӱжаҥдаш. Тӱжаҥдыме деч вара тудо вигак кола. Самырык пудий-влак мӱкшын капышкыже караш рожыштак тулиге улмо годымак пижын шинчыт. Нуно ик насекомый деч весыш куснен кертыт. Тыгак мӱкш дене пырля, капешыже пижын, тӱжваке лектеш. Тыге вес отарысе мӱкшышкат куснен дв тыгак пачемыш, ошымшӱлыш, эсогыл карме капыштат лийын сеҥа. Тылеч посна пеледышыште 5-7 кече илен кертеш. Тыште тудо мӱкш толмым вучен шинча.

Тыгай пудий ваштареш кучедалаш келшыше ятыр ветпрепарат уло. Нунын кокла гыч кучылташ эн йӧнанже, куштылгыжо – пластине-влак. Тудым бипин, аписфера, муравьинка эм препарат олмеш кучылташ лиеш. Нуныжым Китайыште луктыт. Пластиным омарта кӧргыш кумло кечылан верандат. Изирак куатан ешлан – ик пластиным, кугураклан – кокытым. Тидын нерген инструкцийыште сайын возымо.

Пластине-влак утларакше шыжым кучылталтыт. Нунын кокла гыч чӱчкыдынрак пайдаланымылан фумисаным, амиполым, полисаным шотлат. Тылеч посна моло тӱрлӧ пластинат уло. Мый моло тӱрлымат кучылтам, но ончыктымо препарат-влак утларак пайдале улыт.

Г.МИХАЙЛОВ,
мӱкшызӧ-любитель.

В.СМОЛЕНЦЕВ ямдылен. Тел.: 49-55-11

Колызын лукшо

Колым фидер (кормушкым йӧнештарыман, колым ик верыште кучаш келыштарыме) але чичкан энӹр дене кучымо годым чӱчкыдынак тыге лектеш: кол ондалчыкым кочкын кая, шукшым падыштыл пытара. Колызылан кидшым шаралташ веле кодеш. Мом ышташ?

Шукшым энӹримыш чын верандыза

ТЫГАЙ туткар ынже лий манын, шукшым энӹримыш пижыктыме йӧным моштен кучылтман. Ик тыгай йӧнжӧ – шукшым чулка семын пижыкташ. Ты йӧн дене пайдаланыме годым шукшым але тудын ужашыжым пӱтынь энӹриме гоч колтен керыт. Тыгодым шукшым келшыше кугытаным ойырен налыт. Шукшым энӹримыш кералме деч вара кужу мучаш кодшаш огыл, вет шукш ужаш энӹриме деч лектын шога гын, тудым кол шупшыл налын сеҥа. Шукш утыжым кужу гын, тудым, ужашлан шеледен, энӹримыш кералыт.

Энӹримыш пижыктыме шукш мучаш мыняр кӱчыкрак, тунар сайрак, вет тыгодым кол шукшым так гына кочкын ок керт. Кӱчык шукш мучашан энӹримым коллан тӱрыс нелашыже веле кодеш. Колызылан лачак чӱҥгымыжым шижын шукташ кӱлеш да мален кодшаш огыл.

Кол утыжымат йолагайлана, тӱткышлана, кочкышым ӱшаныде, эскерен, гына налеш гын, мом ыштыман? Тыгодым шукшым энӹримыш вес йӧнлан энӹертен керман.

Пачерым ужалена.
Оксам ужашын-ужашын тӱлаш лиеш.
Тел.: 89877116882
Реклама

НАЛАМ прополисым
Тел.: 89026724634
Реклама

23 СЕНТЯБРЯ, ПОНЕДЕЛЬНИК

ПЕРВЫЙ

05.00, 09.25 Доброе утро 09.00, 12.00, 15.00, 03.00 Новости 09.55 Модный приговор 6+ 10.55 Жить здорово! 16+ 12.15, 17.00 Время покажет 16+ 15.15 Давай поженимся! 16+ 16.00 Мужское / Женское 16+ 18.00 Вечерние новости 18.35, 03.40 На самом деле 16+ 19.45 Пусть говорят 16+ 21.00 Время 21.30 Т/с "ЗНАХАРЬ" 16+ 23.30 Вечерний Ургант 16+

РОССИЯ[1]

05.00, 09.25 Утро России 09.00, 11.00, 14.00, 20.00 Вести 09.55 О самом главном 12+ 11.25, 14.25, 17.00, 20.45 Вести. Местное время 11.45 Судьба человека с Борисом Корчевниковым 12+ 12.50, 18.50 60 минут 12+ 14.45 Кто против? 12+ 17.25 Андрей Малахов. Прямой эфир 16+ 21.00 Т/с "СИЛЬНАЯ СЛАБАЯ ЖЕНЩИНА" 12+

«МЭТР»

06.00, 12.30, 18.00 Марий Эл ТВ 12+ 06.30 Утро на МЭТРе 12+ 14.00, 19.30 Наше время 12+

«МАРИЙ ЭЛ» на канале «РОССИЯ[1]»

7.07, 7.35, 8.07, 8.35, 11.25, 14.25, 17.00, 20.45 Местное время. Вести Марий Эл 9.00 Местное время. Вести Марий Эл (на мар.яз.) 9.25 Илыш мундыра 9.38 Преображение

на канале «РОССИЯ[24]»

19.30 Вести 19.40 Интервью

24 СЕНТЯБРЯ, ВТОРНИК

ПЕРВЫЙ

05.00, 09.25 Доброе утро 09.00, 12.00, 15.00, 03.00 Новости 09.55 Модный приговор 6+ 10.55 Жить здорово! 16+ 12.15, 17.00 Время покажет 16+ 15.15 Давай поженимся! 16+ 16.00 Мужское / Женское 16+18.00 Вечерние новости 18.35 На самом деле 16+ 19.45 Пусть говорят 16+ 21.00 Время 21.30 Т/с "ЗНАХАРЬ" 16+ 23.30 Вечерний Ургант 16+

РОССИЯ[1]

05.00, 09.25 Утро России 09.00, 11.00, 14.00, 20.00 Вести 09.55 О самом главном 12+ 11.25, 14.25, 17.00, 20.45 Вести. Местное время 11.45 Судьба человека с Борисом Корчевниковым 12+ 12.50, 18.50 60 минут 12+ 14.45 Кто против? 12+ 17.25 Андрей Малахов. Прямой эфир 16+ 21.00 Т/с "СИЛЬНАЯ СЛАБАЯ ЖЕНЩИНА" 12+

«МЭТР»

06.00, 12.30, 18.00 Марий Эл ТВ 12+ 06.30 Утро на МЭТРе 12+ 14.00, 19.30 Наше время 12+ 21.30 Наше время. Итоги дня 12+

«МАРИЙ ЭЛ» на канале «РОССИЯ[1]»

7.07, 7.35, 8.07, 8.35, 11.25, 14.25, 17.00, 20.45 Местное время. Вести Марий Эл 9.00 Местное время. Вести Марий Эл (на мар. яз.) 9.25 Пошкудем

на канале «РОССИЯ[24]»

19.30 Вести 19.40 Интервью

25 СЕНТЯБРЯ, СРЕДА

ПЕРВЫЙ

05.00, 09.25 Доброе утро 09.00, 12.00, 15.00, 03.00 Новости 09.55 Модный приговор 6+ 10.55 Жить здорово! 16+ 12.15, 17.00 Время покажет 16+ 15.15 Давай поженимся! 16+ 16.00 Мужское / Женское 16+ 18.00 Вечерние новости 18.35 На самом деле 16+ 19.45 Пусть говорят 16+ 21.00 Время 21.30 Т/с "ЗНАХАРЬ" 16+ 23.30 Вечерний Ургант 16+

РОССИЯ[1]

05.00, 09.25 Утро России 09.00, 11.00, 14.00, 20.00 Вести 09.55 О самом главном 12+ 11.25, 14.25, 17.00, 20.45 Вести. Местное время 11.45 Судьба человека с Борисом Корчевниковым 12+ 12.50, 18.50 60 минут 12+ 14.45 Кто против? 12+ 17.25 Андрей Малахов. Прямой эфир 16+ 21.00 Т/с "СИЛЬНАЯ СЛАБАЯ ЖЕНЩИНА" 12+ 23.15 Вечер с Владимиром Соловьёвым 12+

«МЭТР»

06.00, 12.30, 18.00 Марий Эл ТВ 12+ 06.30 Утро на МЭТРе 12+ 14.00, 19.30 Наше время 12+ 21.30 Наше время. Итоги дня 12+

«МАРИЙ ЭЛ» на канале «РОССИЯ[1]»

7.07, 7.35, 8.07, 8.35, 11.25, 14.25, 17.00, 20.45 Местное время. Вести Марий Эл 9.00 Местное время. Вести Марий Эл (на мар. яз.) 9.25 Шӱмсем пӧлек. Тендан серышда почеш концерт

на канале «РОССИЯ[24]»

19.30 Вести 19.40 Интервью

26 СЕНТЯБРЯ, ЧЕТВЕРГ

ПЕРВЫЙ

05.00, 09.25 Доброе утро 09.00, 12.00, 15.00, 03.00 Новости 09.55 Модный приговор 6+ 10.55 Жить здорово! 16+ 12.15, 17.00 Время покажет 16+ 15.15 Давай поженимся! 16+ 16.00 Мужское / Женское 16+ 18.00 Вечерние новости 18.35 На самом деле 16+ 19.45 Пусть говорят 16+ 21.00 Время 21.30 Т/с "ЗНАХАРЬ" 16+ 23.30 Вечерний Ургант 16+

РОССИЯ[1]

05.00, 09.25 Утро России 09.00, 11.00, 14.00, 20.00 Вести 09.55 О самом главном 12+ 11.25, 14.25, 17.00, 20.45 Вести. Местное время 11.45 Судьба человека с Борисом Корчевниковым 12+ 12.50, 18.50 60 минут 12+ 14.45 Кто против? 12+ 17.25 Андрей Малахов. Прямой эфир 16+ 21.00 Т/с "СИЛЬНАЯ СЛАБАЯ ЖЕНЩИНА" 12+ 23.15 Вечер с Владимиром Соловьёвым 12+

«МЭТР»

06.00, 12.30, 18.00 Марий Эл ТВ 12+ 06.30 Утро на МЭТРе 12+ 14.00, 19.30 Наше время 12+ 21.30 Наше время. Итоги дня 12+

«МАРИЙ ЭЛ» на канале «РОССИЯ[1]»

7.07, 7.35, 8.07, 8.35, 11.25, 14.25, 17.00, 20.45 Местное время. Вести Марий Эл 9.00 Местное время. Вести Марий Эл (на мар. яз.) 9.25 ФУМ

на канале «РОССИЯ[24]»

19.30 Вести 19.40 Интервью

27 СЕНТЯБРЯ, ПЯТНИЦА

ПЕРВЫЙ

05.00, 09.25 Доброе утро 09.00, 12.00, 15.00 Новости 09.55 Модный приговор 6+ 10.55 Жить здорово! 16+ 12.15, 17.00 Время покажет 16+ 15.15 Давай поженимся! 16+ 16.00 Мужское / Женское 16+ 18.00 Вечерние новости 18.35 Человек и закон 16+ 19.45 Поле чудес 16+ 21.00 Время 21.30 Голос 60+ 12+ 23.30 Вечерний Ургант 16+ 00.25 Х/ф "Я – ПОЛ УОКЕР" 16+

РОССИЯ[1]

05.00, 09.25 Утро России 09.00, 11.00, 14.00, 20.00 Вести 09.55 О самом главном 12+ 11.25, 14.25, 17.00, 20.45 Вести. Местное время 11.45 Судьба человека с Борисом Корчевниковым 12+ 12.50, 18.50 60 минут 12+ 14.45 Кто против? 12+ 17.25 Андрей Малахов. Прямой эфир 16+ 21.00 Юморина 16+ 23.15 Х/ф "БЕЗ ПРАВА НА ОШИБКУ" 12+

«МЭТР»

06.00, 12.30, 18.00 Марий Эл ТВ 12+ 06.30 Утро на МЭТРе 12+ 14.00, 19.30 Наше время 12+ 21.30 Наше время. Итоги дня 12+

«МАРИЙ ЭЛ» на канале «РОССИЯ[1]»

7.07, 7.35, 8.07, 8.35, 14.25, 17.00, 20.45 Местное время. Вести Марий Эл 9.00 Местное время. Вести Марий Эл (на мар.яз.) 9.28 Шӱмсем пӧлек. Тендан серышда почеш концерт 11.25 Местное время. ПФО

на канале «РОССИЯ[24]»

19.30 Вести 19.40 Интервью

28 СЕНТЯБРЯ, СУББОТА

ПЕРВЫЙ

04.50 Х/ф "ТРИ ТОПОЛЯ НА ПЛЮЩИХЕ" 12+ 06.00, 10.00, 12.00 Новости 06.15 Х/ф "ТАБОР УХОДИТ В НЕБО" 12+ 08.10 Играй, гармонь любимая! 12+ 08.55 Умницы и умники 12+ 09.45 Слово пастыря 0+ 10.15 К юбилею Олега Басилашвили. "Тостуемый пьет до дна" 16+ 11.15 Х/ф "ВОКЗАЛ ДЛЯ ДВОИХ" 0+ 12.10 Вокзал для двоих 0+ 14.00 Х/ф "НЕ ЖДАЛИ" 16+ 18.00 Кто хочет стать миллионером? 12+ 19.30, 21.20 Сегодня вечером 16+ 21.00 Время 23.00 Что? Где? Когда? 00.10 Х/ф "ОДАРЕННАЯ" 12+

РОССИЯ[1]

05.00 Утро России. Суббота 08.15 По секрету всему свету 12+ 08.40 Местное время. Суббота 12+ 09.20 Пятеро на одного 12+ 10.10 Сто к одному 12+ 11.00 Вести 11.20 Вести. Местное время 11.40 Праздничный концерт 12+ 13.45 Х/ф "СЛОМАННЫЕ СУДЬБЫ" 12+ 18.00 Привет, Андрей! 12+ 20.00 Вести в субботу 21.00 Х/ф "ЗАБЫВАЯ ОБО ВСЁМ" 12+

«МЭТР»

15.30 Марий Эл темла 12+ 18.30 Наше время. Итоги недели 12+

«МАРИЙ ЭЛ» на канале «РОССИЯ[1]»

8.40 Местное время. Суббота

29 СЕНТЯБРЯ, ВОСКРЕСЕНЬЕ

ПЕРВЫЙ

05.40, 06.10 Х/ф "БЕЗ СЛЕДА" 12+ 06.00, 10.00, 12.00 Новости 07.40 Часовой 12+ 08.10 Здоровье 16+ 09.20 Непутевые заметки 12+ 10.15 Жизнь других 12+ 11.15, 12.15 Видели видео? 6+ 13.55 Геннадий Хазанов. Без антракта 16+ 16.10 Страна Советов. Забытые вожди 16+ 18.15 Точь-в-точь 16+ 21.00 Время 22.00 Большая игра 16+ 23.45 Х/Ф "ЖИЗНЬ ПИ" 12+

РОССИЯ[1]

04.40 Сам себе режиссёр 12+ 05.20 Х/ф "ТЕЧЁТ РЕКА ВОЛГА" 12+ 07.20 Семейные каникулы 12+ 07.30 Смехопанорама 12+ 08.00 Утренняя почта 12+ 08.40 Местное время. Воскресенье 09.20 Когда все дома с Тимуром Кизяковым 12+ 10.10 Сто к одному 12+ 11.00 Вести 11.20 Смеяться разрешается 12+ 13.40 Х/ф "ЗОРКО ЛИШЬ СЕРДЦЕ" 12+ 17.50 Удивительные люди-4 12+ 20.00 Вести недели 22.00 Москва. Кремль. Путин 12+ 22.40 Воскресный вечер с Владимиром Соловьёвым 12+

«МЭТР»

12.00 Наше время. Итоги недели 12+ 12.45 Программа «Пастырское слово» 12+ 21.00 Марий Эл темла 12+

«МАРИЙ ЭЛ» на канале «РОССИЯ[1]»

08.40 Местное время. Воскресенье

Каналтена мо пырля?

Марий самырык театр

24 сентябрь – «Гроза». А. Островский.....16.00
26 сентябрь – «Недоросль». Д.Фонвизин.....14.00

Э.Сапаев лӱмеш опер да балет академический театр

20 сентябрь – «Летучая мышь». И.Штраус.....18.00
21 сентябрь – «Золушка». С.Прокофьев.....16.00
22 сентябрь – «Красная Шапочка». М.Раухвергер.....16.00
25 сентябрь – «Легенды собора Нотр-Дам» орган музык кас..... 18.00

16+ Рекламе шотеш

«МАРИЙ ЭЛ» ГАЗЕТ МОМ ВОЗА?

Молгунамсе семынак газетын шушаш кугарнян лекше номерже илыш дене тӧр ошкылеш да экономике, социальный илыш, медицине, ялозанлык, тӱвыра, спорт да моло сфер дене кылдалтше шуко увер дене палдара.

«Ял илыш» лаштык тиде гана Кужэҥер район Аганур ялыште илыше да шке озанлыкым кучышо Маргарита Лискова дене палдара.

«Изи капан, но кугу ушан» материал кӧ нерген каласкала? «Марий Эллан 100 ий темме вашеш» лаштыкым кычалза.

Тений кеҥежым Россий академийын Археологий институтшын специалистше-влак Москва кремль кумдыкысо мланде йымалне могай курымласе лончо аралалт кодмым рашемдаш тыршеныт. Мыланна, марий-шамычлан, нунын ик уверышт поснак шерге. Могай? **«Кугезына-влак Москошто иленытак…»** материал.

Шукерте огыл Крымыште инвалид-влак коклаште «Пара-Крым-2019» всероссийский фестиваль эртен. Тушко Марий Эл гыч кӧмыт миеныт – **«Патырлык»** лаштыкыште лудса.

«Чарша шойычын» унаже – «Марий Эл» кугыжаныш куштышо ансамбльын артистше Сергей Иванов.

«Тошкалтыш» лаштык интернетыште Инстаграм лаштыкын вӱдышыжӧ Олег Давыдов дене палдара.

16 сентябрьыште, шочмо кечынже, Российын сулло сӱретчыже, МАССР искусствын заслуженный деятельже Иван Ямбердов республикысе Изосымыктыш тоштерыште выставкым почын. Тидын нерген **«Театр – И.Ямбердын творчествыштыже»** материалыште лудса.

Пагалыме лудшо йолташ! 1 сентябрь гыч Россий почто отделенийлаште 2020 ийын икымше пелийжылан возалтме кампаний тӱҥалын. Лудса, налза «Марий Эл» ден «Сурт-пече» газетлам!

ПЛАСТИКОВЫЕ ОКНА
ОБШИВКА ДОМОВ
т. 89600909733, 477-177
Позвоните нам, мы все сделаем сами
Реклама

Тиде купон дене пластик окна конструкций 7 %-лан шулдырак лиеш!

Лаштыкым А.БАЙКОВА ден Г.КОЖЕВНИКОВА ямдыленыт. Тел.: 49-55-11

Ава деч вожылмаш – касарыдыме сулык

Мучаш. Тӱҥалтышыже 35-ше №-ан газетыште

Академотпускым нале, но институтыш мӧҥгеш пӧртылаш ышат шоно. Ынде ӱдырым налаш тарваныш. Шижалтеш, пытартыш жапыште аважын тазалыкше палынак начарештын. Ончычсыла ынде кок пашам ыштен ок сеҥе. Пашадарым чыла гаяк эргыжлан кучыкта гынат, окса ок сите. Кудло шым ияш ӱдырамаш шке ийготшо деч палынак шоҥгын коеш. Шуко ий кок пашаште ыштымыж дене тазалыкшым лунчыртен.

...Славик гын оръеҥым йӧратен огыл, а оксагалта кӱжгыттшым ужын ойырыш. Пеш вашке шканже келшышым муо. Лилиям мотор манаш ок лий гынат, тидыже качым пешыже тургыжландарен огыл. Ачаж ден аваже нужнажак огытыл, элит аракам ужалыше икмыняр кевытым кучат. Ӱдырышт ден веҥыштым садак окса деч посна огыт кодо. А Славик садак шолашке ончыде илаш ок тӱҥал!

Кум тылзе гыч сӱан кечым палемдышт. Оръеҥын ачаж ден аважлан, илыше ава ӱмбачак тулык кушшо икшыве улам маннын, намысдымын шойышто. Мо уло – чыла шке куат дене, еҥ полшымо деч посна, изирак капиталым чумырен кертынам манын ӱшандарыш. Ынде тидым чыла еш бизнесыш пышташ шонымыж дене палдарыш.

Кугу сӱаным ыштышт, а пайрем кечын Лилия мӱшкыран улмыж нерген ача-аважым, пелашыжым палдарыш. А оньыкугыза, ынде оксамат еш бизнесыш ушаш уто ок лий манын, кӱлешан ой-каҥашым темлыш.

Сӱан жапыште Людмила Ивановна эмлымверыште черле киен. Славикше тудын дек ик гана мийыш. Тунамжат аважын тазалыкшым умылкалаш огыл, а эмлымвер деч вара шкеж дек илаш наҥгаяш сӧрен, коммуналкыжым ужалаш документыш кидпалым пышташ кӱштыш. Кызыт тудо чылажымат сӧраш ямде, вет еш бизнесыш ушнаш окса чот кӱлеш. Сӧрымӧ капиталет кунам ешарен кертат манын, оньыкугыза ик гана веле огыл пеҥгыдын йодо. Поро кумылан ава ты ганат эргыжлан полшаш тореш ыш лий.

А Славик коммуналкысе пӧлемым ужалымыж деч вара мӱшкыран ватыж дек мӧҥгӧ вашкыме олмеш йӧнлан толшо чапле «сделкым» палемдаш йӱд клубыш йолташыже-шамыч дек кудале.

Эр велеш клуб гыч чот йӱшӧ лекте. Славикым йолташыжевлак руль воктек шинчаш чарышт гынат, омсам кроп петырен, кабиныш пурен шинче. Но мӧҥгыжӧ миен шуаш пӱралтын огыл улмаш. Йӱшывуя автомашинам виктарен кертын огыл. Чот писын кудалшыжла, бетон корно авыртышыш миен керылтын. Тыгай шучко аварийыште илен кодын ыш сеҥе.

...Тойымо деч вара марийже дене кылдалтше документым погымыж годым Лилия Славикын илыше аваже улмым пален нале да марийжын, тулык улам манын, намысдымын шойыштмыжлан чот ӧрӧ. Авалийшыжым кычал муаш лие.

Лилия Людмила Ивановнам оласе ик эмлымверыште муо. Ава шукерте огыл эргыжын сӱанже лийме, колымыж нерген нимом пален огыл. Поро чонан шешке шоҥгыеҥым оксам тӱлыман чапле клиникыш писын кусарыш да кечын гаяк толаш тӱҥале.

Туешкыше ӱдырамашым клиникыште сайын пукшышт, черлыеҥ койын пареме, йол ӱмбак шогале. Иктаж вич ийлан самырыкын кояш тӱҥале.

Эмлымвер гыч лекмыж деч вара ӱдырамаш эргыжлан налме пачерыш илаш пурыш. Шешкыж ден изи Арина уныкаже тудын дек чӱчкыдын унала толын коштыт. Коважла койшо изи ӱдыр Людмила Ивановнам моткоч йӧрата. А ава поро чонан шешкым да вучымо уныкам пӧлеклыше пӱрымашлан эре тауштен ила. Вет Лилия тудлан шке ӱдыржӧ гаяк, а уныкаже, товатат, Юмо пуымо Суксо.

Лаштыкым Р.ЧЕПАКОВА ямдылен. Тел.: 49-55-11

Йӧратыме мурына

Тылат, пелашем

Мутшо ден семже **М.Кириллован**

***Марина Кириллова* мура**

Йӧратем, кунам кече йолважым
Мландымбаке шыман шуялта.
Йӧратем, кунам тылзе каваште
Шӱдыр-влак дене мурым мура.
Помыжалтам эр велеш
öндалмет ден,
Шупшылат – шке вуемым
пыштем.
Тауштем Юмылан кажне кечын:
Тый денет муынам пиалем.

Припев:

Йӧратем, йӧратем, йӧратем,
Тый денет, пелашем,
кугешнем.
Йӧратем, йӧратем, йӧратем,
Пеленет тӱня тӱрыш каем.
Йӧратем, йӧратем, йӧратем,
Ушыштем тыйым веле
ашнем.
Йӧратем, тый колат, йӧратем,
Тыланет тиде мурым мурем.

Эртен жап, чылт шижде
вашлиймеке,
Икшыван шукертсек улына.
Садакат тул йӱла, огеш чарне,
Тылат веле шӱмемже кыра.

Припев тудак.

Корандем воктечет мый осалым,
Кече семын корнет волгалтем.
Уке еш деч нимат шергаканже,
Тыланет ӱмырем пӧлеклем.

Припев тудак.

ШЫРГЫЖАЛЫНА

– ПАЛЕДА, доктор, мылам кажне йӱдым футбол дене модшо коля-шамыч омеш кончат. Мом ышташ гын?

– Тевыс тыланда моткоч чапле эм. Таче йӱыда – эрлалан чыла эрта.

– А молан эрла веле?

– А таче – «финал»!

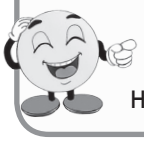

СКАНВОРД

	Вуй-чием		Я.Ялкайн, роман	Чехий					
					Мелна ужаш		Рим негыз-лыше		Австра-лий ер
	Чодыра сий		Руш ола						
Пушенге					Марий критик		Финн ер		Шӱргӧ тамга
Ушкал сий		Неле ӱзгар		Мурызо ... Крылова					
				Вело-корно		Шӱргӧ ужаш			
Ял ужаш	Теле спорт		... Пере-пелица					Библий	
			Беларусь ола			США ола		Мурызо Марина ...	
Ургымо ӱзгар		Емыж				Шуко курым			
Планет		Осал янлык			М.Шкетан, пьесе		Франц. политик		Россий МВД министр
	Азий кочкыш			Том					
	Латвий окса				Князь титул (эрвел)				
	Арал теҥыз, залив		Изи янлык			Мурызо ... Лорак			
					Ислам эл				

Л.ГИМАЕВ ямдылен

12 СЕНТЯБРЬЫШТЕ ЛЕКШЕ СКАНВОРДЛАН ВАШМУТ

И	■	О	■	■	О	Р	А	В	А
К	А	Ш	К	А	■	О	■	О	■
У	■	Л	■	К	О	М	Ы	Л	Я
■	Т	А	И	Р	■	А	■	О	■
■	О	■	Н	■	К	Н	И	Г	А
О	М	С	А	■	Л	■	А	Д	О
■	■	Е	■	Б	А	Р	К	А	С
Л	Е	М	■	Р	С	■	О	■	Т
■	Ч	■	Г	У	С	■	В	У	А
■	Е	■	И	С	■	И	■	Р	■
М	■	К	М	■	П	Р	А	Г	А
А	■	А	Н	И	■	А	Р	Ы	Н
Р	■	З	■	Д	О	■	А	З	А
Т	У	А	Р	А	■	Х	Л	О	Р

СИРТ ПЕЧЕ (Подворье)

Тӱн редактор – А.С.АБДУЛОВ

Шеф-редактор – Р.М.ЧЕПАКОВА

Учредитель – «Марий Эл» газет» ООО

Газетым Роскомнадзорышто регистрироватлыме

Регистрироватлыме номер – ПИ № ФС 77-67392, 2016 ий 5 октябрь

Ямде оригинал-макет гыч «Периодика Марий Эл» издательстве» АО-што савыктыме.
Адресше: 424006, Йошкар-Ола, Панфилов урем, 39.
Издательын да редакцийын адресышт: 424006, СССР ВВ-н 70-ше идалыкше урем, 20. Тел.: 49-55-11.
Газетын индексше – 14857, П3205.
Тираж – 4542. Заказ – 18/36.

Газет Печать да массовый коммуникаций шотышто федеральный агентствын окса полышыж дене савыктатын.

«Тазалык» лаштыкыште темлыме рецепт дене пайдаланыме деч ончыч врач дене канашыза.

Печатьыш пуымо жап: график почеш – 16.00, чынжым – 16.30.

12+

Акше эрыкан

Лач пырляште гына

Казань оласе Калык-влакын келшымаш пӧртыштышт марий самырык тукымын чолга еҥышт погыненыт. Кеҥеж каныш деч вара каҥашышаш ятыр погынен.

ЭН ончычак верысе марий ӱдыр-рвезе-шамычын Татарстанысе калык-влак ассамблейын самырык тукымжо дене пеҥгыдырак кылым ыштыме нерген кутыреныт, пел ийысе пашам иктешленыт, ыштышаш сомылым палемденыт.

Кызыт ӱдыр-рвезе-шамыч «Тӱвыра мозаике» фестивальлан ямдылалтыт. Тудо 21 сентябрьыште эрта. Тушто мастарлыкыштым Татарстанысе усталык коллектив-влак ончыктат. Нунын коклаште марий самырык тукымын «Лай мардеж» ансамбльжат лиеш.

Погынымаште ятыр йодышым каҥашеныт, уверым каласкаленыт. Верысе марий НКА-н молодёжный пӧлкажым вуйлатыше Карина Шамиева «Территория смыслов» всероссийский форумыш миен коштмыж нерген каласкален. «Лай мардеж» ансамбльым вуйлатыше Александр Славин паша дене Испанийыште, Франций ыште лиймыж нерген ойлен. Рушарнясе школышто марий йылмым туныктышо Татьяна Ибатиева ыштышаш паша дене палдарен.

Мутланыме гутлаште Мусихинмыт ешым, Людмила Ивановна ден Владимир Григорьевичым, 40 ий пырля келшен илымышт дене саламленыт, марий калыкын тӱвыражым аралымаште кугу надырым пыштымыштлан тауштеныт.

«Ончылно мемнам ятыр паша вуча. Лачак пырля гына ме сомылнам виктарен, вияҥден кертына», – каласеныт Казань оласе марий-влакын чолга еҥышт.

Л.МИХАЙЛОВА
Авторын фотожо

Келге шинчымаш пеҥгыдын шогаш полша

Йӱлана тек илана

Калыкнан Пӱртӱс юмылан кумалме йӱлажым ожно кажне пален да шотыш налын илен. Кызыт ынде оксам тӱлен тунемаш логалеш.

Эртыше идалыкыште тыгай курс Агробизнес кадрым уэш ямдылыше марий институтышто почылтын ыле. Тений курс кокымшо гана погына, да тунемаш кумылан-влаклан уверым колтена.

∗ Икымше сессий 28 октябрьыште тӱҥалеш да 10 кече шуйна.

∗ Тений кок подгруппо лиеш:

1) карт корнышко шогалаш шонышо-влаклан;

2) культур, журналист, мер пашаште кӱлешлыкым шотыш налын да чылт шкалан шинчымашым налаш кумылан-влаклан.

∗ Чылаже кок сессий да выпускной сессий (июнь 2020) лийыт.

∗ Тӱшкагудо (общежитий) уло.

∗ Документ кокла гыч паспорт ден тунемме кӱкшытым ончыктышо кагаз кӱлыт.

Лекше йодышым 89063342480 телефон номер дене (Ираида) йыҥгыртен рашемдыман.

Оргкомитет

Удмуртий

Келшымаш сад

Ижевск оласе Космонавт-влакын паркыштышт верланыше «Руш пакча» дендропаркыште «Калык-влакын келшымаш садышт» почылтын. Мероприятийыш олан мэрже Олег Бекметьев, Удмурт Республикын Нацполитикыжын министрже Лариса Буранова миеныт.

САДЫШ пушеҥгым олаште илыше тӱрлӧ калык шынден. Марий-влак – тумым, руш – куэм, удмурт – кедрым, татар – ломбым, еврей – олмапум, азербайджанец – туям, украинец – йӱдвел абрикосым, белорус – поланвондым. Ушанена, тиде мотор сад калыкын ик эн йӧратыме каныме верышкыже савырна.

Лаштыкым Л.ШАБДАРОВА ямдылен. Тел.: 49-55-11